

Лариса Зіганшина

ЗІГАНШИНА Лариса Олексіївна — аспірантка інституту філософії імені Г.С.Сковороди НАН України. Сфера наукових інтересів — кордоцентрична традиція в українській філософії.

НЕЗАЛЕЖНІСТЬ ЯК ЖИТТЄТВОРЧІСТЬ ЗА УМОВИ АБСОЛЮТНОЇ НЕОБХІДНОСТІ ЗА ВЧЕННЯМ П.ІВАНОВА

Стаття ставить за мету дати сутнісне визначення презентованої вченням П.Іванова проблеми свободи, що постає як усвідомлення можливісних меж поведінки людини адекватної своїй дійсній природі: духовно-фізичному вияву абсолютної необхідності.

Ключові слова: незалежність, необхідність, свобода, боголюдина, гармонія, свідомість, свавілля, хаос, діалектика, природа, сила, воля, любов, свідоме терпіння, тіло, плоть, Святий Дух, практика, теорія.

Упродовж віків релігійна і філософська думка пульсували навколо питання: «До якого світу відпочатково належить людина: порядку, досконалості, гармонії, добра, любові та єдності, що засвідчується її самодостатністю, свобідною волею, живим вибором на користь абсолютної необхідності; чи хаосу, конкурентної стихії з потягом до владного диктату, агресії, зла, боротьби, взаємопригнічення, взаємопідкорення, взаємозалежності, що виключає самодостатність та є як таким, що викликаний до життя внутрішнім душевно-духовним безладдям свободою-сваволею?» Релігійна і філософська думка впродовж нескінченного ланцюга становлення: зародження і знищення культурно-історичних форм, що

тимчасово об'єктивуються, з часом трансформуючись у більш історично виправдані бачення, залишила нам відмінні, а часом полярні варіанти рішень цього питання. Воно наскрізь проходить через світоглядні системи Заходу і Сходу, наповнюючись розмаїттям бачень як в давню, прадавню, так і минулу та сучасну добу.

Минуле століття додало до широкого загалу розмаїтих рішень цієї проблеми ще один її варіант. Ця проблематика є стрижнвою у світоглядній системі її автора, який упродовж півстоліття демонстрував безприкладну практику загартування-тренування в природі та серед людей, підсумком якої постало його вчення (теоретичний наробок обсягом понад 200 рукописів). Мова йде про «експеримент довжиною в півстоліття» самородка-практика Порфирія Корнійовича Іванова. Дане наукове дослідження аналізує, актуалізує та поглиблює задану проблематику на ґрунті вчення П. Іванова з позицій наукового підходу та зводить систему порівнянь з давньоруською духовною традицією.

Проблема, що визначена даною статтею (як її достеменно вивчення, так і аналіз) не знаходились попередньо в полі зору філософської уваги.

Перш ніж перейти до з'ясування заданої проблематики, торкнемося питання світоглядних засад вчення: в найзагальнішому вигляді. Найперше, що постає вочевидь і на чому варто акцентувати, так це те, що Порфирій Іванов дає нам своє пояснення світобудови. Незалежна (невмируща) Природа, за його вченням, — це три вічно живі тіла: повітря, земля і вода, які в Дусі Святому природно знаходяться. Святий Дух — це організуюча сила, діалектичний принцип гармонії і порядку безсмертного світу, животворяща енергія буття-безсмертя, що засвідчується в матерії — є її обличчям. Людина досягає причетності до нього (за найкоротшим визначенням зробленим у вченні), через «любов і діло (свідомого терпіння)». Людина, за П. Івановим, належить гармонійному

світу безсмертної Природи, отже, для неї природно бути безсмертною. Споживання — це ознака неприродної поведінки людини. Людина народжена бути незалежною від одягу, житла та їжі, від впливу зовнішніх стихійних сил, що можуть спричинити руйнацію, від людей, що здатні до несвідомих дій. Несвідомість у даному контексті варто розуміти як відсутність внутрішнього глибинного усвідомлення-прояснення основ безсмертного буття. Людина природна — є досконалою, мудрою, а отже, безумовно моральною. Вона органічна складова Вселенської вседності — самодостатня і саморухома, вільна через уписаність у єдиний гармонійний процес. Саме за цих умов можуть розкритися всі її можливості (весь потенціал). П. Іванов так пояснює походження людини: «Але людина людину (як таку — коментар Л.З.) не народжувала. Народила атмосфера — Природа: повітря, земля і вода» [6, с. 440].

Знаходиться у вимірі безсмертя, а відповідно і свободи, — це значить відповідати закону повної гармонії і досконалості: еволюції Святого Духу, який в теоретично-понятійному окресленні постає як «діалектика Живого» (закон необхідності і всезагальності незалежного безсмертного існування). Суб'єктивна свідомість, яка самореалізує в бутті діалектичний принцип Живого, налаштовує серце на духовну роботу, відроджує його найперше призначення — осереддя відтворення еволюційного порядку Святого Духу. В даному контексті доречно послатися на вчення П. Юркевича і Г. Сковороди, які відповідно вважали серце органом первинної духовної сутності та осереддям всіх духовних здатностей людини. Отже, вчення П. Іванова підводить нас до висновку, що серце людини досконалої, яка є живим втіленням істини безсмертного буття, — є носієм об'єктивного закону: вихідного принципу всіх змін, яким субстанційно володіє вічна Природа. Відтворення цього закону через практику природної взаємодії з усім розмаїттям природного світу (Природи, людей) — і засвідчує істину буття. Це робить серце центральним органом безсмертя, єднаючи всіх незалежних людей у резонансному колі співпричетності. Мозок

Панорама історико-філософської думки

же стає не рефлексивним, а повноцінним центром суб'єктивної актуальної діючої свідомості — мікрокосмом людського буття (існуванням монадного типу), зберігаючи «пам'ятну ознаку» про беззворотньо відпрацьоване залежне буття, в якому думка, пульсуючи у вимірі самосвідомості, зводила світ на суб'єкт-об'єктному протистоянні. Закон же залежного (смертного) життя — постає для людини необхідним обмеженням відступу від закону необхідності Живого (абсолютного буття): тобто обмеженням прояву її свавілля. П. Іванов це пояснює так: «У Природі є дві дороги: одна залежна, а друга незалежна. У залежності весь шлях шкідливий в житті через одне відмирання, через стихійну смерть. А незалежність народжена для того, щоб жити і продовжувати свої роки — в живому все живе і життєрадісне для того, щоб жити в струмі, електриці, магніті, де вся сила із-за цього лежить і воля знаходиться» [9, с. 171]. «...щоб ми не будували, до чого б ми не прагнули, весь шлях наш прямує до гробу. А є інший шлях, інша дорога — до життя, до здоров'я. Я загартувався тренувально, працюю над собою, не маю застуд і не хворію. Його сила, воля (П. Іванова — Л.З) — це його ідея» [9, с. 171]. «Ця людина корисна, одна із всіх вона корисна для життя: живе не за рахунок природи (тобто, не живе споживанням — Л.З.), як ми всі, а живе за рахунок своєї сили волі» [10, с. 214].

Зміст понять сила і воля знаходиться в прямій залежності зі світоглядними основами вчення, що знайде з'ясування нижче. П. Іванов вважає, що всі атрибути залежного життя, як і порядок його здійснення, людина отримала через свій вчинок і дає цьому роз'яснення: «Ми самі по ділу є по своєму озброєні звірі технічні. Люди всі живуть в ритмі, а ритм на землі людьми вводиться. Вони такий закон у себе мають і будуть мати через свій в природі вчинок» [6, с. 673]. Сила і воля, за П. Івановим, це ті природні здатності людини, які утримують її в потоці незалежного життя. Жити за рахунок споживання, — це значить завдавати шкоди всьому живому і шкодити своїй природі, зокрема. Та людина корисна, вважає

П. Іванов, яка живе не за рахунок споживання природного добра (продукту), а за рахунок власної сили, власної волі. Сила і воля — достотні якості безсмертної людини.

Віднайдемо паралелі щодо заданої проблематики з християнською традицією, що знайшла своє преломлення і особливе розкриття на українському ґрунті. Вілен Горський у філософському нарисі «Біля джерел» коментує ці питання наступним чином: «Згідно з фундаментальною засадою, на якій ґрунтується християнський світогляд, Бог творить світ, даючи йому образ» [2, с. 114]. Власне, можливість досконалості. Сене буття людського є процесом «переображення», що здійснює людина, здіймаючись сходами служіння, вільного мучеництва та жертвовності до Божої природи. Як далі свідчить це джерело: «Вищий щабель на цьому шляху відведено образу святості, який утілював уявлення про найдовершеніше, найдосконаліше, про межу досягну для людини на шляху єднання з Богом. Житійна література стверджувала святість як моральний ідеал поведінки, як особливу життєву позицію, через яку чи не найвиразніше реалізується ставлення людини до Бога» [2, с. 114]. Це ставлення виявляється через прагнення уподібнитись («сподобитись») Богові. Автор приведеного дослідження констатує, що згідно з християнським ученням, людина для сприйняття «життя вічного» мусить фактично, тобто дійсно, реально існувати в сфері Христового життя, а не лише в свідомості. Сам Його прихід у світ (факт народження Христа), «...дає сподівання на переображення й цього земного світу» [4, с. 21-22]. Якщо «уподібнення Христу, — заключає Вілен Горський у нарисі «Ідеї наслідування Христа в давньоруській агіографії», — сприймалось як ознака «святості» (граничного щаблю), що досяжний для однаків — обранців Божих, то «упослідування Христу» визначало зміст повсякденного життєвого шляху, яким повинна йти кожна людина, що прагне реалізувати вищий сенсбуттєвий принцип — наближення до Бога, за образом і подобою якого її створено» [2, с. 125].

Порфирій Іванов уславлює покликання людини до безсмертного (боголюдського) життя в єдності Святого Духу і тіла, як нероздільної духовно-фізичної цілісності. Боголюдина — це живе втілення закону безсмертя — еволюційного порядку Святого Духу. «Гімн Життю», написаний П. Івановим, — це кульмінаційна точка вчення, де людині як уособленню повноти самовдосконалення належить центральне місце. Ця позиція засвідчується останнім рядком гімну, у висловлюванні: «Людині слава безсмертна!» Заслужене (безсмертне) життя — це життя в щасті і здоров'ї. Здоров'я тут постає як інтегральний показник повної узгодженості останньої зі світом незалежного життя: у фізичному, душевному і духовному вимірах. Людина як заслужений «мешканець несуперечливого світу» до якого одвічно покликана, пройнята почуттям невичерпної радості існування, вона переможець всього «не-вірного» (помилкового), що може хоч якось порушити повноту її присутності у цьому світі і відірвати від творчої наснаги самоздійснення за принципами Живого — творення світу Святого Духу, що розгортається як еволюційний потік Життя, без обмеження смертю. Фізична форма людини — її «подоба», має повністю узгоджуватись з її «образом» (суттю), не входячи в протиріччя, які спотворюють їх (суті і форми) безумовну єдність, цілісність, взаємозв'язок. Така світоглядна позиція засвідчує третій напрямок в філософії, за яким життя іманентне тканині Універсуму. Енергія мислиться невіддільною від матерії, як такою, що є її лицем, організуючою силою. Ця позиція знайшла собі місце в джерелах філософського аналізу, зокрема у вченні французького філософа-антрополога-богослова Тейяра-де-Шардена. За визначенням П. Іванова: Смерті «як такої в Природі немає» [9, с. 166]. Смерть — породжує людина, що ігнорує буття за законом істини. Цей закон не вигаданий людиною і не запроваджений нею, він суто природний. Природа утворююча (незалежна) — є носієм цього закону. П. Іванов ставить запитання і завершує його відповіддю: «А куди ж Дух Святий подівся,

якщо Природа в цьому вся природно знаходиться — в Дусі Вона?!» [11, с. 52].

Віднайдемо суттєві паралелі в глибинах нашої історичної минувшини щодо проблематики, заданої в дослідженні.

Звертаючись до твору, «який за потужністю власне «язичницького» шару перевершує все, що донесла до нас давньоруська писемність від часів, які передували його виникненню, а саме, — «Слова о полку Ігоревім», — Вілен Горський констатує: «...адже протистояння Ігоря природі не приносить йому слави і успіху. Ситуація докорінно змінюється лише після плачу Ярославни, коли природні сили стають союзниками князя. З цього кульмінаційного моменту, ...природа ніби вступає в діалог із князем, що й приводить зрештою до щасливого звільнення з полону» [2, с. 106]. Дана робота включає і посилання на Б. Гаспарова, який обґрунтовує розуміння «Слова...» як твору, загальна схема якого є типово міфологічною, виявляючи співзвучність, зокрема, з міфом про «загибель/ воскресіння». «...Загибель і повернення героя, — пише Б. Гаспаров, — й пов'язані з цим загибель і спасіння сакрального світу, головою якого (сонцем, князем) цей герой є, утворюють головний міфологічний стрижень змісту «Слова о полку Ігоревім» [1, с. 28].

Отже, здійснюючи розрізнення щодо можливої приналежності людини чи то до світу залежного, чи то незалежного буття, П. Іванов не відхиляється від традиційного світоглядного сценарію, вписаного в міфологічний контекст. За його вченням, людина-переможець (мовою міфу: герой) долає силою свідомого терпіння залежність від їжі, одягу, житла, душевно-духовних вад — моральної недосконалості, і тим самим відроджується в сакральному (незалежному) світі, назавжди закриваючи за собою вихід у світ залежний (мовою міфу: полону — відчуженого від істини свого існування буття).

Характеризуючи, бодай побіжно, сукупність дофілософських уявлень про граничні підстави людського буття, які мали місце в міфології давньоукраїнської культури, В.

Панорама історико-філософської думки

Горський зауважує, що міфологічна свідомість не знала поділу світу на природний і надприродний. Для неї існував єдиний космос, що протиставлявся як світ порядку — хаосові, світу безпорядку. Космос мислився утвореним із чотирьох первісних стихій, якими для давніх слов'ян є вітер, вода, вогонь і земля. Простір упорядкованого космосу сприймався невід'ємно від людини, що освоює цей простір, установлюючи порядок у ньому. Названі особливості мислення позначилися й на характері уявлень про людину, яким у давньоукраїнській культурі притаманна відсутність чіткого протиставлення душі і тіла. Відсутність чіткої антитези «дух-тіло» позначилась і на розумінні акту творення, яке мислилось не як перетворення «ніщо» в «щось», як акт упорядкування, де людині надавалась роль активного співучасника світових подій [3, с. 33]. Автор дослідження також наголошує на тому, що у давньоукраїнській свідомості переважає виокремлення «світла», «верху», «правого боку», «сходу» як більш ціннісних, що протистоять символам «темряви», «низу», «лівого боку», «заходу». Неможливо залишити поза увагою і казкові оповіді про воскресіння героя за допомогою мертвої і живої води. Мертва вода повертає тілу героєві життєві функції: відроджує його «подобу»: рани його загоюються. Жива вода повертає йому «образ»: «істинно людське обличчя». Важливо констатувати, що подібне визначення життєвих пріоритетів підводить нас до висновку, що для давніх слов'ян явлений світ є світом порядку, сакральним світом. Людина-герой знається на його законах і єднається з ним, засвідчує свою приналежність до нього силою вчинку, доброю волею свідомого (в значенні знання його істинних законів) вибору, що власне і є свободою. Воля жити, засвідчуючи в своїх природно-практичних звершеннях образ героя-переможця сил хаосу, що загрожують сакральному світу порядку, який невіддільний від людини у статусі героя, виходить із найглибшого джерела її дійсної природи, де вражаюче-проникливі найтонші чуття і велика духовна сила, висока моральність визначають повноту

і цілісність такого уособлення. Вчення П. Іванова виявляє найглибший зв'язок саме з цією традицією, бо віддає всі переваги явленому світу (світу трьох стихій: повітря, землі і води, які в Дусі Святому природно знаходяться та соборності Природи і людства), зводячи «вежу» присутності людини у цьому світі виключно на потоці Життя, як перемоги над власними вадами, хворобами, смертю. Більше того, вчення П. Іванова, мислить людину тільки у вимірі життєтворення, виводить її як цілісність (Дух-душа-безсмертне тіло), визначає переможцем, що через досконалу волю унеможливорює саморуйнацію і не заподіює руйнації зовнішній природі, зокрема.

З огляду на попередньо здійснений аналіз, можна дійти висновку наскільки повно репрезентований у вченні П. Іванова образ людини свободи. Його живить і сила, і воля, і любов, що необхідно постають як складові «формули Життя» — Діалектичного закону Живого. Дотримання цього закону — це перемога життя у кожній миті, яка здійснюється шляхом сили свідомого терпіння: утримання домірної єдності протилежних сторін дуального світу; волі: творчого самоздійснення шляхом свідомої віддачі (жертвності); та любові: злагодженої єдності через ширість, відкритість у відношенні до всього розмаїття світу. У світі незалежності, а відповідно повноцінної свободи (в тілі без потреб і в дусі, що засвідчується відродженням укоріненого в глибинах людської душі і серця закону безсмертя: закону добра), поняття добра і зла мають чітке окреслення — визначені сутнісно. Отже вчення П. Іванова — це теорія Життя-безсмертя, що має глибокий досвідний корінь неперевершеної природної практики випробувань людини відкритої всьому розмаїттю якостей природного світу. Варто нагадати, що Природа, за П. Івановим, це ще і люди, і тому природна практика включає досвід загартування і серед людей. Отже, шляхом свідомого терпіння — істинно природного діла в любові, вона відкриває шлях до самої себе, до своєї одвічної безсмертної суті і форми — тим самим стає вільною. На підтвердження вищесказаного наве-

демо цитату: «Людина доб'ється — стане господарем: вона буде в повітрі жити і буде в воді знаходитися. Їй природа відкриє все те, що буде потрібно» [9, с. 96]. «Людина — це річ, що літає: сьогодні тут, а завтра — там. Сьогодні на землі, а завтра у воді, але без повітря — ні кроку» [6, с. 381]. П. Іванов вважав, що в перспективі тіло людини трансформується у надто тонке — стане невидимим. «Людина — це є дух, думка — ідея» [6, с. 674]. Та цей дух — не безтілесний, а ідея — не абстрактна, а як такі, що засвідчуються у здоровому тілі. «А моя ідея є одна, вона нам людям говорить: здорове тіло — здоровий дух. Це треба оточитися холодом і голодом — гірше за це немає на білому світі для людей»,— пише П. Іванов в своїх нотатках [6, с. 674].

Люди помирають марно — вважає автор вчення. І причина такої сумної участі людей — їх незнання. І немає ніякої таємниці, ні чуда в тому, що цей відчайдушний природний практик демонструє надлюдські можливості, оскільки використовує сили самої Природи, її законів. Бо Природа, за переконаннями П. Іванова, — це «найголовніше, все відбувається за її законами, а ми являємось частинкою самої Природи і живемо теж за її законами, і ті ж самі сили діють всередині нас» [8, с. 91]. Людина живе в атмосфері недовіри до Природи, відмежувалася від неї як у фізичному, так і розумовому плані, сама генерує свої думки, воює з Природою, живе протиставляючи себе їй, що є вкрай великою заблудою, — вважає П. Іванов. Не треба нам повторювати досвід інквізиції, відкидаючи та відносячи на рахунок надприродного незрозумілі речі. «Незрозуміле — не значить неіснуюче. Незрозуміле сьогодні стане зрозумілим завтра. Знання людей не стоять на місці — це процес еволюції всього людства» [8, с. 93].

Людина, яка засвідчує кожною своєю природно-практичною дією Природний закон — є мудрою і свідомою, є людиною знаючою — вважає П. Іванов. Отже, за вченням П. Іванова, свободу людині дає мудрість, що постає як знання серця, які безальтернативно є основою діла — життя в істині. Ця теоретична світоглядна

модель, що зведена на ґрунті безприкладної природної практики, виходить з кореня давньоруської традиції, яка «сприймаючи християнське розуміння святості, акцентує увагу на прагненні ствердити святе царство тут, на Землі, і для людини» [3, с. 46–47]. На підтвердження цього можна навести цитату: «Все це знайдено людьми і використовується Івановим і людьми для позбавлення від хвороб. Ми з вами повинні використати ці природні сили і якості, це все — святині світу» [8, с. 92]. Світорозуміння, що виникло в результаті креолізації — накладання християнських уявлень на модель світу, вироблену в культурі східних слов'ян, є повністю узгодженим з вихідними установчими світоглядними принципами вчення П. Іванова. Онтологічні питання за цим вченням постають не в метафізичному, а натурфілософському вимірі. Світ бажаний, божественний не є трансцендентним, потойбічним щодо людини і Природи і тому онтологічний статус Природи не трансформований християнською традицією, а знаходиться, за цим вченням, у відповідності з міфологічними давньослов'янськими уявленнями.

В «Ізборнику Святослава» і «Шестидневі» Іоанна Болгарського «зовнішнє» (тіло) не індиферентне щодо «внутрішнього» (душі). В пам'ятках давньоукраїнської культури — часто-густо — «кріпость» тіла і «краса» тілесна розглядаються як свідчення «душевної» досконалості людини: саме цей погляд засвідчує вчення, що постало об'єктом нашого дослідження. Термін «тіло», за вище зазначеними джерелами, не знаходиться у протиставленні «душі» на відміну від «плоті». За вченням П. Іванова, термін «тіло» не є в опозиції ні до «душі», ні до «духу», хоча «плоть» у значенні «чуже тіло», протиставляється духовному-душевно-тілесному як цілісно-досконалості. І тому всі властиві людині вади пов'язані не з тілом, а з плоттю: і в цьому питанні позиція, засвідчена у вченні П. Іванова збігається з давньоруською традицією. В продовження цих думок ще раз звернемося до досліджень В. Горського з історії української філософії і прокоментуємо

тезу: «зло не в тілесному як такому, а в плоті, що зіпсована гріхопадінням. Причиною зла вважається не матеріальний субстрат, а неправильно використана свобода волі. Звідси, метою спасіння є не звільнення душі від плоті, а насамперед звільнення плоті від гріховності, очищення, виправлення її через «одуховлення» [3, с. 44]. Отже, слід констатувати, що киеворуська філософська думка тяжіє до етичного, в створеній нею філософській картині світу. Тут, як і в світоглядних побудовах вчення П. Іванова, взагалі відсутні етико-нейтральні сили і явища. Людина, як носій моральності (Іларіон «Слово про закон і благодать»), може вивищитися над природою, як її господар. Вона забезпечує комунікацію між Богом і створеним ним світом. Вдоховлена благодаттю душа, управляє тілом, наче князь державою [3, с. 44]. За вченням П. Іванова, Природа «творяща» (створююча) є носієм божественного закону. Людина ж отримує реальний статус господаря природи створеної, коли у природо корисних вчинках засвідчить божественний закон Природи утворюючої (вічної, незалежної). Що й робить людину вільною.

Давньоруські мислителі (сюди можна віднести і Климента Смолятича. Автора «Послання пресвітеру Фомі») розуміють місце людини у світі, як своєрідну точку перетину світу благодаті, світла — з безоднею темряви. То в самій людині центром зіткнення і взаємодії протиборчих сил вважається серце. Воно має відігравати роль ланки, що зводить воєдино Розум, Чуття і Волю людини [3, с. 42]. Ця світоглядна позиція знайшла своє теоретичне продовження і подальше практичне вирішення у вченні П. Іванова. Отже, як свідчить давньоруська думка, випробовуючи свободу волі, людина зосередилася на тварній (залежній, плотській) інтерпретації, звідки й знайшло свій початок зло, трансформувавши істинну свободу в сваволю. Вчення П. Іванова успадковує цю світоглядну позицію, при цьому демонструючи свою причетність до неї не в результаті теоретичного ознайомлення (вивчення пер-

Панорама історико-філософської думки

шоджерел), а самостійного природно-практичного виплекання, здобуття через досвід власного життя. Вчитель П. Іванов наставляє своїх послідовників воліти жити за божественним (абсолютним) законом: еволюційним порядком Святого Духу, що знайшов теоретико-понятійне окреслення в «Діалектиці Живого» та настановчу визначеність у poradнику «Дитинка». Свідоме дотримання цього закону, що постає не як догма, а як загальний орієнтир, що передбачає докладання людиною на кожному кроці реального життя особистих духовних та природно-практичних зусиль — робить останню вільною.

Воля, що зрештою відкриває для людини не примарливий, а дійсний горизонт свободи, тут постає як живий процес (як перемога щомиті: вибір, що спонукається волінням: відчуттям-усвідомленням), а не статичне розумове правило (тотожність волі і розуму, як це у випадку вчення Спінози). Воля, яка у витоку свого здійснення опирається на невіддільні від етичного виміру знання (знання серця) та засвідчуються актами живої діючої свідомості — узгоджена з чуттєвістю. За такої умови абсолютна форма (безсмертне тіло) в якій може постати, за теорією вчення, заслужена в природі людина і її відроджена первинно-духовна сутність (Святий Дух) не сходяться у протиріччі, що власне і є свободою у іванівському варіанті. В продовження викладених думок варто додати наступне: К. Маркс виходив із переконання, — і мав на це слушні підстави, вважаючи, що якби форма проявлення і сутність речей безпосередньо співпадали, то всяка наука була б зайвою.

Автор даного філософського дослідження вважає, що теоретично-практичне вчення П. Іванова заслуговує на всебічне вивчення і наукове обґрунтування, що засвідчить належне ставлення науковців до непересічних фактів дійсності в історії свого народу і буде гідною відповіддю на палке прохання, власне, благання бути ними почутим: «Я хочу все віддати науці, нехай вона ще більше займеться вивченням (поглибить дослідження в напрямку обраному П. Івановим — коментар Л. З.). Може вона більше знайде за мене і застосує на інших» [6, с. 150]. «Я чекаю

до себе вчених... Що їм знадобиться — я все віддам» [6, с. 844]. І вже з надією: «Прийде час — про мене заговорить теорія» [6, с. 844]. П'ятдесят років свого життя П. Іванов підпорядкував служінню і пошуку такого майбутнього, яке наблизить людину до повноцінного життя у щасті і здоров'ї, що є можливим, за П. Івановим, тільки за умови її незалежності і свободи, а в перспективі, на його переконання, — дасть їй безсмертя.

Сучасна філософська думка пульсує на дорогоцінному ґрунті духовних пошуків, що впродовж тисячоліть не залишався без невтомного обробітку сотень, а то і тисяч науково-філософських, релігійних прозрінь, відкриттів та смислоосягнень. Майбутні сходи справжнього живого діла, що мають народитися із плідних висновків-узагальнень і ґрунтовних рішень уже чекають на своїх першопрохідців. Вчення П. Іванова є системою розв'язання протиріч сучасності, цілісною духовно-фізичною методологією самовідродження людини, зверненості до основ її буття. Воно докладає в загальну скарбницю знань людини як про світ так і про саму себе, ті знання, які при адекватному їх використанні, відкриють для неї шлях до своїх сутнісних глибин, незалежного злагодженого повноцінного, у значенні безсмертя, існування. Готовність сучасної філософської думки дієво поціновувати природно-практичний наробок такого масштабу і значення засвідчена в різних джерелах просякнутих плюралістичним духом і толерантністю, що виходить з високої морально-етичної позиції їх авторів. Прочитуємо одне із них: «Відтак упродовж усього ХХ століття здійснювалися багатовекторні пошуки буттєвої укоріненості інтелекту, розуму — не як простої цілераціональності, а як осереддя смислоутвердження людини у світі. І всі ці пошуки відбувалися в контексті фундаментальних людинознавчих відкриттів ХІХ — ХХ сторіч, тобто згідно з неоднозначністю людської природи, із екзистенціальною напругою існування, і з усвідомленням статусу внутрішнього світу людини, багаторівневої людської психіки як окремого

виду буття загалом, свідомого, несвідомого та підсвідомого — зокрема. А звідси — і відкриття, й розкриття специфіки різних форм раціональності як неодмінних граней єдиного людського буття, і постійні пошуки різних аспектів саме такої буттєвої укоріненості інтелекту на рівні як індивідуального психічного життя, так і колективного розуму людства, як сил самого універсалу, що спираються на міцні узвичаєні та раціонально вивірені у дискурсі моральні засади, в наслідок чого з'являється надія на відповідальність, а отже, і можливість виживання індивіда, народу, людства в цілому» [7, с. 131]. Вчення П. Іванова утримує у своєму змісті всі розв'язки цих парадигмальних вимог і запитів, які з упевненістю можна зарахувати сьогодні до невідкладних потреб людства.

Література

1. *Гаспаров Б. М.* Поэтика «Слова о полку Игореве» / Б. М. Гаспаров. — М. : Аграф, 2000. — 608 с.
2. *Горський В. С.* Біля джерел : [нарис з історії філософської культури України] / Горський В. С. — К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2006. — 262 с.
3. *Горський В. С.* Історія української філософії : підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] В. С. Горський, К. В. Кислюк. — К. : Либідь, 2004. — 488 с.
4. *Есаулов И. А.* Пасхальность русской словесности / И. А. Есаулов. — СПб. : Мир, 2006. — 560 с.
5. *Жизнь в единении с природой. Система естественного оздоровления Учителя Иванова* / [состав. Т. А. Шаблонова]. — К. : Республиканский центр здоровья МЗ УССР, 1992. — 22 с.
6. *История Паршека* / [состав. Н. А. Пичугина]. — Воронеж : Общественный институт человека, НПО «Кодэкс», 1991. — 896 с.
7. *Людина в цивілізації ХХІ століття: проблема свободи* / [Табачковський В. Г., Булатов М. О., Лютий Т. В. та ін.]. — К. : Наук. Думка, 2005. — 272 с.

8. Надо жить научиться : [сборник трудов Учителя и об Учителе / состав. А. А. Фуки]. — М. : Колос, 1993. — 160 с.
9. Учитель Иванов. История Паршека. 100 лет со дня рождения / [состав. Н. А. Пичугина]. — М. : Издательский Дом ОНИКС, 1998. — 320 с.
10. Учитель Иванов. Надо изменить поток сознания людей / [состав. О. Г. Быков, Н. М. Быкова]. — М. : Российское право, 1992. — 275 с.
11. Учитель Иванов. Начало / Учитель Иванов ; [состав. А. А. Акимов, О. Н. Иванова, В. Г. Иванов и др.]. — К. : Украинский центр здоровья, Пресс-графика, 1992. — 52 с.

Статья имеет целью дать сущностное определение представленной учением П.Иванова проблемы свободы, которая раскрывается как осознание возможностей пределов поведения человека, адекватного своей действительной природе: духовно-физическому проявлению абсолютной необходимости.

Ключевые слова: *независимость, необходимость, свобода, богочеловек, гармония, сознание, своеволие, хаос, диалектика, природа, сила, воля, любовь, сознательное терпение, тело, плоть, Святой Дух, практика, теория.*

Article purpose is to make an essential definition of a freedom problem, presented in P.Ivanov's doctrine. The problem is as comprehension of behavior possibility limits of a person adequate to his valid nature: to spiritually-physical display of absolute necessity.

Keywords: *independence, necessity, freedom, god-man, accordance, consciousness, self-will, chaos, dialectics, nature, force, will, love, conscious patience, body, flesh, Holy Ghost, practice, theory.*

Надійшла до редакції 15.05.2009 р.